

Микола Підзирайло у спогадах однокурсників

Розвиток фізичної науки, зокрема, люмінесцентних явищ у кристалах на фізичному факультеті Львівського університету, починаючи з 60-х років минулого століття пов'язаний з Миколою Степановичем Підзирайлом. Все його творче життя пройшло на кафедрі експериментальної фізики: тут Микола Підзирайло робить перші свої кроки в науці, у викладацькій роботі, одержує наукову ступінь кандидата фізико-математичних наук (1969) і звання доцента (1973).

Народився Микола Підзирайло 16 жовтня 1934 р. в с.Білки Старосамбірського району Львівської області в селянській родині. Закінчив СШ в 1952 р. і поступив на 1-й курс фізико-математичного факультету Львівського університету. Скромний сільський хлопець, очевидно, мав добрі знання зі школи, бо успішно склав шість вступних іспитів (математика письмово, фізика, хімія, російський твір, диктант і українська мова) і став студентом, одержавши стипендію (з трійками стипендії не давали). На фізичну спеціальність того року набрали 50 студентів, які були переважно з сільських шкіл і районних міст Львівської, Тернопільської, Волинської областей та по 1-2 студенти більш віддалених областей (Рівненської, Хмельницької, Закарпатської, Вінницької).

Перший рік навчання був дуже напруженим, оскільки через погані умови проживання хлопців (30 ліжок в кімнаті) в гуртожитку (вул.Герцена 7) готуватись до занять можна було тільки в читальному залі бібліотеки по вул.Драгоманова, де після занять важко було знайти вільне місце. Слід пам'ятати також і про ідеологічно-атеїстичний тиск на студентів, який в ті роки існував у вищих навчальних закладах, а особливо в Галичині.

Після закінчення другого курсу вже фізичного факультету Микола Степанович записується в групу оптиків і його як сумлінного і дисциплінованого студента призначають старостою групи. Хоча група оптиків була найчисельнішою на курсі (23 студенти), вона в багатьох відношеннях ставилась за приклад, в чому була велика заслуга Миколи. Його організаційні здібності та працьовитість були помічені завідувачем кафедри експериментальної фізики доцентом Клімовською Любов'ю Костянтинівною і вона зараховує його на п'ятому курсі на 0,5 ставки лаборанта кафедри.

На старших курсах зростає зацікавленість Миколи до фізичних досліджень. Це особливо проявилось, коли на кафедрі почав працювати талановитий експериментатор Василь Никанорович Вишневський, який до того пройшов славу Київську школу люмінесцентних досліджень. Микола починає цілеспрямовані дослідження люмінесцентних властивостей органічних кристалів. На цю тематику він і виконує дипломну роботу. Враховуючи працьовитість і схильність до наукових досліджень, Миколу Підзирайла після закінчення навчання залишають на роботу в університеті на посаді лаборанта кафедри експериментальної фізики в лабораторії, яка пізніше стала називатися лабораторією люмінесценції. З групи оптиків цього курсу на роботу в університеті ще були залишені Орест Влох – лаборантом цієї ж кафедри в лабораторії атомної спектроскопії і Левко Луців-Шумський – науковим співробітником на Астрономічній обсерваторії. У ті роки залишення на роботу

в університеті було дуже престижним, оскільки відкривало можливості випускникові поступити в аспірантуру або згодом перейти на викладацьку посаду. Варто нагадати, що в той час всі випускники розподілялись на роботу на місця за державним замовленням, де були представлені різні області України і де треба було відпрацювати не менше двох років.

У студентські роки особливих захоплень у Миколи не було, але завжди він проявляв активність у різних студентських заходах: чи це відвідування музеїв і театрів Львова, чи в організації студентських вечорів в гуртожитку по вул.Герцена, де він прожив усі п'ять років навчання. На четвертому і п'ятому курсах жив незмінно в одній кімнаті з Миколою Рудьом, Анатолієм Некротом і Левком Луців-Шумським, з якими залишався у дружніх відносинах в усі подальші роки. Вже будучи на роботі (до одруження) завжди підтримував товариство у вилазках на природу, на Комсомольське озеро чи на озеро в Глинній Наварії.

Однією з прикмет, що характеризували Миколу, була ґрунтовність в роботі: чи це проведення наукових досліджень – тоді це надійність результатів, чи читання лекцій – глибина викладу матеріалу, а чи виконання громадських завдань і доручень – їх повнота і завершеність. Микола Підзирайло був людиною з гострим почуттям громадянського обов'язку. Йому властивий принцип: якщо не я, то хто. Прикладів для цього є безліч. Як один із них є організація зустрічі з однокурсниками. Це дуже кропітка справа. Але Микола взявся за їх організацію і ніс основну відповідальність за їх проведення. Зустрічі однокурсників у 1977 і 1987 роках пройшли дуже цікаво, на них збиралось біля 30 чоловік з 52 випускників.

Хотілось би відзначити ще одну рису Миколи. Вже працюючи викладачем, він міг іноді кинути на адресу студента гостре слівце, яке, звичайно, мало певний підтекст. Але було це без злості, бо Микола був доброю людиною, а студенту бажав лише виправитись. Мені здається, що в цьому відношенні він дечим нагадував поведінку нашого викладача кафедри вищої математики – професора Мирона Онуфрійовича Зарицького, який під строгим виглядом приховував добру душу.

Ще хочу згадати один пам'ятний для мене випадок. Одного листопадового дня 1962 року до мене у фізико-механічний інститут НАН України, де я тоді працював, прийшов Микола Підзирайло і сказав, що мене викликає декан факультету Михайло Теодорович Сеньків. Виявилось, що йшлося про перехід на викладацьку роботу на фізичному факультеті. Не сумніваюсь, що це була ініціатива Миколи Підзирайла і підтримка Василя Никаноровича Вишневського як завідувача кафедри. Таким чином, пройшовши конкурс, з 1 грудня 1962 р. я став асистентом тієї ж кафедри де працював Микола, і включився у дослідження мікролюмінесценції кристалів рубіну, які проводились тоді на кафедрі за госпдоговірною тематикою. Я не писав про Миколу як про вченого. Про це краще напишуть співробітники кафедри, його учні і послідовники. Я зупинився на інших моментах і його характерних рисах як людини.